

KUR'ÂN'A VE GELENEĞE GÖRE SÜNNET

Kur'an'ın en temel kavramlarından olan Sünnetin kök anlamı, yol ve yöntemdir. Bu kelime 11 ayette, 16 kere geçer. Ayetlerin ikisinde Allah, herkesin Sünnete uymasını ister. Kalan dokuz ayet ve bağlantılarında ise Sünnete uymayanların düştükleri kötü durumlar anlatılır.

A- Allah'ın Sünneti

Allah'ın Sünneti, Âdem aleyhisselamdan beri yürür- lükte olan İslam dinidir. Allah'a güvenen, o dine girer ve İslam'ın nimetlerinden yararlanır. Bunu menfaat- lerine ters görenler kaybederler. Allah Teâlâ, Nisa suresinin başından 26. ayete kadar birçok konu ile ilgili hükümlerini sıraladıktan sonra şöyle buyurmuş- tur:

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّبَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ.

“Allah, her şeyi size açık açık göstermek, sizi sizden öncekilerin Sünnetlerine yönlendirmek ve tövbeni- zi kabul etmek ister. Allah, daima bilen ve kararları doğru olandır.” (Nisa 4/26)

Allah, Sünnetini öğretmek için nebilere göndermiş, onlardan her birine Kitap ve hikmet vermiştir. İçerik- leri büyük ölçüde aynı olduğu için hikmeti de içeren o Kitaplardan her biri diğerini tasdik eder özelliindedir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَضْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ. فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.

“Allah, nebilere söz aldığı anda şöyle dedi:

‘Size Kitap ve hikmet veririm de daha sonra yanınız- da olanı tasdik eden bir elçi /bir Kitap¹ gelirse kesin- likle ona inanacaksınız ve destek olacaksınız. Bunu kabul ettiniz mi? Bu ısrı /ağır yükü² yüklediniz mi?’. Onlar: ‘Kabul ettik!’ dediler. Allah: ‘Siz buna şahit olun, sizinle beraber ben de şahit olanlardanım³.’ dedi.

Bundan sonra kim sözünden dönerse işte onlar yol- dan çıkmış olurlar. (Âl-i İmran 3/81-82)

B- Sünnete Uyanların Rehberi Kitap ve Hikmet

Sünnet ile ilgili ayetler üzerinde düşünülünce Allah'ın insanları, indirdiği kitaba ve hikmete yönlendirmek istediği net bir şekilde ortaya çıkar. Hikmet, kitabın içinde olduğu için Allah'ın Kitaplarından her biri, onun Sünnetine uyanlara yani belirlediği doğru yola giren- lere verdiği rehberdir. Bakara Suresinin başında şöy- le buyrulur:

1 Allah Teâlâ bu ayette nebilere, resule itaat etme emri vermiştir. Nebi ve resul kavramlarının iyi anlaşılması bakımından bu, çok önemlidir. Resul (رسول), "birine gönderilen söz" anlamına geldiği gibi o sözü iletmek için gönderilen elçi anlamına da gelir (Müfredâtü el-fazlî-Kur'an, er-Ragıp el-İsfahani, thk: Safvan Adnan Davudi, Dimaşk-Beyrut, 1992). Allah'ın elçilerinin ana görevi, onun sözlerini insanlara ulaştırmaktır. Bu sebeple Kur'an'da geçen Allah'ın resulu sözleri ile asıl vurgu tebliğ edilen ayetlerdir.

2 Isr, gelecek nebiye inanma görevidir. Nebimizle birlikte isr yükü kalkmıştır (Araf 7/157).

3 Bakara 2/40-41, 89-90, 101, Âl-i İmran 3/50, Nisa 4/47, Fatır 35/31, Ahkaf 45/30-31, Saf 61/6-7.

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

“İşte o Kitap budur. Bu konuda şüphe yoktur⁴. Mütakiler /kendilerini yanlışlardan koruyanlar için rehberdir.” (Bakara 2/2)

Kur'an'a “o Kitap = الْكِتَابُ” denmesi, beklenen son ilahi Kitap olmasından dolayıdır⁵.

Hikmet, kitabın olmazsa olmazıdır. En'am Suresi 83 ile 88. ayetler arasında, Nuh aleyhisselamdan İsa aleyhisselama kadar 18 nebinin adı sayılmış, onların babaları, soyları ve kardeşleri arasından da nebiler seçildiği ve her birine Kitap ve hikmet verildiği bildirildikten sonra Muhammed aleyhisselama hitaben şöyle buyurulmuştur:

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ أَقْتَدِه .

“İşte onlar, Allah'ın rehber /kitap verdiği kimselerdir. Sen de onların rehberine uy!” (En'am 6/90)

Bu ayetlerdeki rehberin, Kitap ve hikmet olduğu açıktır. Mekke'de inen bu emir gereği Nebimiz, hakkında hüküm indirilmemiş konularda önceki Kitapla-

ra uymuştur. Kible değişimi ile ilgili ayetler ininceye kadar namaz kılarken Kudüs'e doğru dönmesinin sebebi buydu (Bakara 2/142-150). Maide Suresinin inmesiyle birlikte dinin tamamlandığı bildirilmiş ve artık her konuda Kur'an'da olan hükümlere uyulması emredilmiştir (Maide 5/3,48). Allah, Maide Suresinde, Yahudi ve Hristiyanlara şunları söylememizi emretmiştir:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُفِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ .

De ki: “Ey ehlikitap /Kitaplarında uzman olanlar! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirilmiş olanı (Kur'an'ı) tam olarak uygulamadıkça bir temeliniz olmaz.” (Maide 5/68)

Çünkü Tevrat ve İncil, Yahudi ve Hristiyanlara, Kur'an'a uymalarını emreder (A'raf 7/157).

Tevrat'taki ifade şöyledir: “Onlara kardeşleri (İsmailoğulları) arasından senin gibi bir nebî çıkaracağım. Sözlerimi onun ağzından işiteceksiniz. Kendisine buyurdıklarımın tümünü onlara bildirecek. Adımla

4 Yunus 10/37-38.

5 Bakara 2/89.

konuşan bu nebînin iletmiş sözleri dinlemeyeni ben cezalandıracağım.” (Tesniye 18:18,19).

İncil'in ifadeleri de şöyledir: “Şimdiye beni göndere- nin yanına gidiyorum. Ne var ki içinizden hiçbiri bana, ‘Nereye gidiyorsun?’ diye sormuyor. Ama size bunları söylediğim için yüreğiniz kederle doldu. Size gerçeği söylüyorum, benim gidişim sizin yararınızdır. Git- mezsem, Yardımcı size gelmez. O gelince dünyanın günah, doğruluk ve gelecek yargı konusundaki suç- luluğunu dünyaya gösterecektir. Günah konusunda - çünkü bana iman etmezler; doğruluk konusunda - çünkü Baba'ya gidiyorum, artık beni görmeyeceksi- niz; yargı konusunda - çünkü bu dünyanın egemeni yargılanmış bulunuyor. Size daha çok söyleyecek- lerim var ama şimdi bunlara dayanamazsınız. Ne var ki O, yani Gerçeğin Ruhü gelince, sizi her gerçeğe yönleltecek. O kendiliğinden konuşmayacak, yalnız işittiklerini söyleyecek ve gelecekte olacakları size bildirecek. O beni yüceltecek.” (İncil Yuhanna 16/5- 14).

C- Sünnete Uymak Nebilere de Farzdır

Allah'ın Sünnetine, öncelikle onun nebilerinin uyması gerekir. Sünnete uymanın, onlara da farz kılındığını, Zeyd ve Zeyneb olayı ile ilgili olarak inen şu ayetler- den öğreniyoruz:

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرْجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدْرًا مُقَدَّرًا . الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَحْشُونَهُ وَلَا يَحْشُونَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا .

“Allah'ın, nebisine farz kıldığı şeylerde, ona bir sı- kıntı olmaz. Allah, önceki nebilerde de bu Sünneti uygulamıştır. Allah'ın emri ölçülü biçilidir. Allah'ın mesajlarını tebliğ edenler, Allah'tan korkar, başka kimseden korkmazlar. Hesabı Allah'ın soracak ol- ması yeter.” (Ahzab 33/38-39)

“Allah'ın mesajlarını tebliğ edenler” Allah'ın elçi-

leridir.”(Onlar) Allah'tan korkar, başka kimseden korkmazlar.” ifadesi, Muhammed aleyhisselamın duyduğu bir korku ile ilgilidir. Bu korkunun sebebi, yukarıdaki ayetlerin öncesinde şöyle açıklanmıştır:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتُخْفِي النَّاسُ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ .

(Ya Muhammed!) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kişiye: “Eşini nikahında tut, Al- lah'a karşı yanlış yapmaktan sakın!” diyordun. As- lında insanlardan korkarak Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyordun. Oysa doğru olan⁶ Allah'tan korkmandır...” (Ahzab 33/37)

Zeyd, eşi Zeyneb'i boşamak istiyordu. Muhammed aleyhisselam, Zeyd'in boşaması halinde Allah'ın ken- disini Zeynep ile evlendireceğinden korktu. Çünkü şu ayete göre onun örnek olma görevi vardır:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Sizin için, Allah'tan ve ahiret gününden beklentisi olan ve Allah'ı çokça zikreden⁷ /Allah'ın kitabını an- layarak okuyan için Allah'ın resulünde güzel bir ör- nek vardır. (Ahzab 33/21)

Muhammed aleyhisselamı korkutan örneklik, evlatlı- ğının boşadığı eş ile evlendirilmesi sonucu oluşacak örneklikti. Çünkü Zeyd'i evlatlığı olarak büyütmişti. O toplumda, evlat ile evlatlık aynı sayıldığı için onun boşadığı eşle evlenmesi kabul edilemezdi. Ama Me- dine'de inen şu ayetler, evlatlık diye bir şeyin olmadı- ğını ortaya koymuştu:

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرِجَالٍ مِنَ قَلْبَيْنِ فِي جُوفِهِ وَمَا جَعَلَ أَرْوَاجَكُمْ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكَمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ . ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ

6 مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرِجَالٍ مِنَ قَلْبَيْنِ فِي جُوفِهِ وَمَا جَعَلَ أَرْوَاجَكُمْ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكَمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ . ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ

7 Zikir, bağlantılarıyla birlikte düşünülüp öğrenilen doğru bilgi, o bilgiyi kullanıma hazır tutmak, akla veya dile getirmektir (Müfredatü elfazı'l-Kur'an ذكّر md.).

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.

“Allah bir adamın içine iki kalp koymamış, zihar⁸ yaptığınız eşlerinizi anneleriniz saymamış, evlatlıklarınızı da kendi evladınız saymamıştır. Bunlar, dile getirdiğiniz kendi sözlerinizdir. Allah gerçeği söyler ve doğru yolu gösterir.

Onları babalarının adıyla çağırın, Allah katında doğru olan budur. Babalarını bilmiyorsanız onlar din kardeşleriniz ve yakın dostlarınızdır. Yürekten kasıtlı olarak yapmadıktan sonra hata ile söylediğiniz sözlerden dolayı size bir günah yoktur. Allah, bağışlar ve ikram eder.” (Ahzab 33/4-5)

Şu ayet de evlenme yasağını, sadece öz oğlun eşi ile sınırlamıştır:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ... وَحَالَئِلَ آبَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ

“Kendi soyunuzdan olan oğullarınızın eşleri ile evlenmeniz... haram kılınmıştır.” (Nisa 4/23)

Muhammed aleyhisselam, Zeyneb'i boşamaması için Zeyd'e baskı yaptı ama Zeyd dinlemedi ve eşini boşadı. Sonra korktuğu başına geldi ve onu Zeyneb ile bizzat Allah evlendirdi. Bunu ayetten öğreniyoruz:

“Zeyd eşiyle ilişkisini kesince onu seninle biz evlendirdik. Bunu yaptık ki, müminlerin evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini kesince onlarla evlenmeleri konusunda bir sıkıntı olmasın. Allah'ın emri yerine gelmiştir.” (Ahzab 33/37)

Bu evliliği Zeynep de istemezdi. Ama Allah şu ayeti indirerek bu evliliğe Muhammed aleyhisselamın da Zeyneb'in de bir itirazının olamayacağını hükme bağladı:

“Allah ve resulü bir işi kesinleştirdiğinde inanıp güvenmiş bir erkeğin ve kadının, o konuda tercih hakkı kalmaz. Kim, Allah'a ve resulüne baş kaldırırsa

açıkça yanlış bir yola girmiş olur.” (Ahzab 33/36)

“Allah ve resulü bir işi kesinleştirdiğinde” sözünü doğru anlamak gerekir. Resul kelimesinin ilk anlamı birine gönderilen mesaj, ikincisi o mesajı iletmesi için gönderilen elçidir⁹. Elçinin görevi, herhangi bir ilave veya çıkarma yapmadan mesajı insanlara iletmeğidir¹⁰. İnsanlar Allah ile konuşamayacakları için onun sözlerini ancak resullerinden öğrenebilirler. Dolayısıyla resul, ikinci bir kaynak değil, Allah'ın sözlerini bize ulaştıran elçidir. Kur'an'da geçen رسول الله = Allah'ın resulü ifadelerinde asıl vurgu ayetleridir. O ayetlere herkesten önce Muhammed aleyhisselamın uyması gerekir (Ahzab 33/1-2). Bütün bunlardan dolayı, yukarıdaki ayetin ilk muhatapları Muhammed aleyhisselam ile Zeyneb validemizdir.

Hem Muhammed aleyhisselamın hem de Zeyneb'in bu emre uyararak Allah'ın yaptığı evlendirmeyi kabul ettiklerini bir sonraki ayetin şu ifadesinden öğreniyoruz:

“Allah'ın emri yerine gelmiştir.” (Ahzab 33/37)

İşte bütün bunlar Allah'ın Sünnetinin kapsamında olan hükümlerdir. Allah'ın Sünnetine hem Allah'ın nebilerinin hem de insanların uyması farzdır.

D- Sünnetlerdeki Farklılıklar

Adem aleyhisselamdan Muhammed aleyhisselama kadar her nebiye Kitap ve hikmet verildiği, o Kitaplardan her biri diğerini tasdik ettiği için (Âl-i İmran 3/81-82) bütün nebilerin yolu aynıdır. Ama Allah, her ümmet için bazı farklı hükümler de koymuştur. Bunu şu ayetten öğreniyoruz:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شُرَعًا

8 Zihar: “Eşim bana ananın sırtı gibidir” deyip eşi ile onu boşamadan ayrılmaktır. Bir erkek eşinden en fazla dört ay ayrı kalabilir. Dört ayın sonunda ya eşine döner, ya da onu boşar. Artık başka bir tercih hakkı kalmaz (Bakara 2/226-227).

9 Müfredât 9/44-47.

10 Hakka 69/44-47.

وَمِنْهَا جَا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لَيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا
الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

(Ey Muhammed!) Gerçekleri içeren bu kitabı sana, önündeki Kitapları tasdik edici ve koruyucu özellikte indirdik. O halde aralarında Allah'ın indirdiği ile hüküm ver. Sana gelen gerçekleri bırakıp onların arzularına uyma. Her biriniz için bir özel hüküm ve açık yol oluşturduk. Allah gerek görseydi¹¹ sizi tek bir ümmet yapardı. Böyle olması, verdiği şeylerle sizi yıpratıcı bir imtihandan geçirmek içindir. Öyleyse iyi işlerde yarışın¹². Hep birlikte Allah'ın huzuruna götürüleceksiniz. Anlaşmazlığa düştüğünüz konuları Allah size bildirecektir.” (Maide 5/48)

“Açık yol” anlamı verdiğimiz kelime minhac = مِنْهَاجٌ'dır¹³. O, Allah'ın belirlediği yol yani Sünnetullah'tır. “Özel hüküm” anlamı verdiğimiz şir'a = شِرْعَةٌ ise şeriat¹⁴ ile aynı kökten olup çeşit bildiren mastardır. Şeriat, dini yaşama biçimini belirleyen hükümler olduğu için (Şûrâ 42/13) şir'a, ilahi Kitaplardan her birine konan özel hükümleri ifade eder. İnsanları zor bir imtihandan geçirmek için konan bu hükümler, Kitapların neshi (Bakara 2/106) ve birinin diğerini tasdiki (Maide 5/15) konusunu doğru anlamamızı sağlar.

İnsanlık Adem ve Havva ile başlamış, ilk nebi Adem aleyhisselam olmuş ve ilk Kitap ona indirilmiştir.¹⁵ Onun torunu olan Nuh aleyhisselama kadar uygulanan bazı hükümler, Nuh aleyhisselam ile birlikte kalıcı olarak yürürlükten kaldırılmış olmalıdır. Çünkü şu ayette bizim Nuh aleyhisselamın şeriatından sorumlu olduğumuz bildirilmiştir:

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ .

11 Şâe = شاء fiilinin kökü, "bir şey yapma" anlamında olan şey = شَيْءٌ'dir. Allah'ın yapması o şeyi var etmesi, insanın yapması da o şey için gereken çabayı göstermesidir (Müfredât).

12 Bakara 2/148.

13 Lisan'ul-arab نهج mad.

14 Arap dilinde şeriat = شريعة, kesintisiz su kaynağına götüren yoldur (Lisan'ul-arab شرع mad.)

15 Allah Teâlâ Adem'i kendi ailesi içinden seçip (Âl-i İmran 3/33) nebi yapınca ona bir hüda verdi (Bakara 2/38, Taha 20/122). Rehber anlamında olan "hüda" Bakara'nın ikinci ayetinde Allah'ın kitabının ana özelliği olarak bildirildiğinden Âdem'e verilen hüda, Allah'ın kitabıdır.

Allah Nuh'a ne buyurmuşsa onu, sizin için bu dinin şeriatı yapmıştır. Sana vahyettiğimiz, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya emrettiğimiz şudur: Bu dini ayakta tutun, bu konuda bölünüp parçalanmayın. Müşrikleri çağırdığın her şey onlara ağır gelir. Allah görevini yapanı kendi tarafına alır, doğruya yöneleni kendine yönlendirir. (Şûrâ 42/13)

E- Sünnetullah ve Nesih

Nesh = نسخ, bir metinde olanı, harfi harfine aktararak yeni bir metin oluşturmaktır. Birincisi ana nüsha, diğeri de onun yerine geçen nüshadır¹⁶. Türkçede buna istinsah denir. İkinci nüshayı yazan, birincinin yazarı ise onu büyük ölçüde aynen aktarır ama bazı ekleme ve çıkarmalar da yapar. Allah Teâlâ, kendi nesih kuralını, buna benzer şekilde belirlemiş ve şöyle demiştir:

مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Bir ayeti nesheder veya unutturursak, yerine ya daha hayırlısını ya da mislini getiririz. Bilmez misin, Allah her şeye bir ölçü koyar.” (Bakara 2/106)

Kur'an'ın, önceki Kitapları misliyle yani aynı hükümleri içeren ayetlerle nesh etmesi, hem onları tasdik etmesi hem de koruma altına almasıdır. Hayırlısı ile nesh ise önceki Kitaplardaki bazı hükümleri kolaylaştıran hükümlerle olur. Bu sebeple Kur'an'ın büyük bir bölümü, önceki Kitaplardaki ayetleri misliyle bir kısmı da hayırlısı ile nesheder. Sonuç olarak Kur'an'da, önceki Kitapları nesh etmeyen tek bir ayet yoktur.

Önceki Kitaplara, imtihan için konup daha sonra nesh edilen hükümlerin bir örneği, kiblenin önce Beyt-i Makdis'e sonra Kâbe'ye çevrilmesidir. Bunun sebebi şöyle açıklanmıştır:

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ

16 Ebü Mansûr Muhammed b. Ahmed el-Ezherî (282-370 h.), Tehzîb'ul-luğa, c. VII, s. 181-182, Tahkik Abdusselam Serhan, kontrol Muhammed Ali en-Neccâr, Kahire, tarihsiz.

وَأِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

“Şu anda yönelmekte olduğun kibleyi (Beyt-i Makdis'i) oluşturmamız, sırf resule uyan ile ona sırt çevireni bilelim diyedir.¹⁷ Bu, Allah'ın doğru yolda olduğunu onayladıklarının dışındakilere pek ağır gelir. Allah, (Kâbe'nin tekrar kible olacağına olan) inancınızı boşa çıkaracak değildir. Allah insanlara pek şefkatlidir, iyiliği de boldur.” (Bakara 2/143)

Kudüs'teki Beyt-i Makdis'in, sırf kendilerine Kitap verilenleri imtihan için kısa süreliğine kible yapıldığını, Yahudi ve Hıristiyanlar da biliyordu. Bunu şu ayetlerden öğreniyoruz:

” قَوْلَ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِعَافٍ غَمًّا يَعْمَلُونَ. وَلَئِن آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِن آتَيْتَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ.

“(Ey Nebi) Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir! Nerede olursanız olun, (namazda) yüzünüzü onun tarafına çevirin! Kendilerine Kitap verilenler iyi bilirler ki bu, Rablerinin /Sahiplerinin gerçek hükmüdür. Yaptıkları hiçbir şey, Allah'ın dikkatinden kaçmaz.

Kendilerine Kitap verilenlere bütün ayetleri getirsen senin kiblene uymazlar. Sen de onların kiblesine uyacak değilsin. Onlardan biri, diğerinin kiblesine de uymaz.¹⁸ Sana gelen bu bilgiden sonra olur da onların isteklerine uyarsan, kesinlikle yanlış yapanlardan olursun.” (Bakara 2/144-145)

Son Kitap olan Kur'an'ın tamamlanmasıyla nesih işi bitmiş ve İslam son şeklini almıştır. Allah Teâlâ, Kur'an'ın en son inen ayetinde şöyle buyurmuştur:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

17 İlk kible Kâbe'dir. Beyt-i Makdis'e, Davut aleyhisselam zamanında dönülmüştür. (II. Samuel, 24/16-25)
18 Yahudiler Kudüs'teki Süleyman Mabedi'ne yani Beyt-i Makdis'e, Hıristiyanlar da doğruya dönerler.

“Bugün dininizi, sizin için mükemmel hale getirdim, size olan nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı uygun gördüm.” (Maide 5/3)

F- Sünnete Uymayanlar

Sünnete yani Allah'ın insanlar için belirlediği yola girmeyenleri anlatan çok sayıda ayet, onların özelliklerini ve düştükleri kötü durumları bildirir. O ayetleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Sünnete uymayanlar, Allah'a güvenmeyen, onun ayetleri karşısında yalan söyleyen ve iki yüzlülük edenlerdir. Bu da onların cezalandırılmalarına sebep olur. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكذِبِينَ .

“Sizden önce de nice topluluklara Allah'ın Sünneti uygulandı. Yeryüzünü dolaşın da yalana sarılanların sonu nasıl olmuş bir görün!” (Âl-i İmran 3/137)

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِعَابِ الْأَوَّلِينَ . وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ . كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ . لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ . وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ . لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ .

“Senden önceki insan topluluklarına da elçiler gönderdik. Onlara ne zaman bir elçi gelse mutlaka hafife almışlardır. Hep böyle olur. Onu suçluların kalplerine sokarız.

Bunlar Allah'a güvenmezler; oysa öncekilere uygulanan Allah'ın Sünneti (burada) açıkça anlatıldı.

Üzerlerine gökten bir kapı açsak, onlar oradan yukarı çıksalar, kesinlikle şöyle derler: ‘Gerçekten gözlerimiz kamaştırıldı! Hayır, biz büyülenmiş bir topluluğuz!’ (Hicr 15/10-15)

لَئِن لَّمْ يَنْتَهُ الْمُتَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا . مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخْدُوا وَقْتَلُوا تَقْتِيلًا . سُنَّةُ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

اللَّهُ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

“Münafıklar, kalplerinde hastalık olanlar¹⁹ ve Medine’de korku salanlar²⁰, hele yaptıklarına son vermesinler, seni onlara musallat ederiz de çevrende fazla kalamazlar²¹.”

Dışlanmış (lanetlenmiş) olurlar, nerede tespit edilirse yakalanıp kıyasıya öldürülürler.

Allah’ın, bundan öncekilere uyguladığı Sünnet budur. Allah’ın Sünnetinin yerine geçecek bir şey bulamazsın.” (Ahzab 33/60-62)

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا. وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قَلِيلًا .

“Biz bu Kur’ân’da insanlar için her örneği, değişik biçimlerde verdik. İnsanın en çok yaptığı şey tartışmadır.

Kendilerine rehber /Allah’ın kitabı geldiğinde insanların inanıp güvenmelerini ve Rablerinden bağışlanma istemelerini engelleyen şey, eskilere uygulanan Sünnetin kendilerine de uygulanmasını veya ahiret azabının²² karşılıklarına dikilmesini beklemelerinden başkası değildir” (Kehf 18/54-55)

2- Sünnete uymayanlar, sözünde durmayan, büyülenen ve kötü kurgular peşinde olanlardır.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِيحَىٰ الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا. اسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأُولَىٰ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَحْوِيلًا .

(Mekkeliler) Kendilerine bir uyarıcı gelirse, diğer toplumların her birinden kesinlikle daha doğru bir yol izleyeceklerine dair var güçleriyle yemin etmişlerdi. Ne zamanki uyarıcı geldi, bu onların sadece

nefretlerini artırdı.

Bunu, o topraklarda büyüklük tasladıkları ve kötü bir düzen kurdukları için yaptılar. Oysa kötü düzen, onu kuranları sarıp sarmalar. Öncekilere uygulanan Sünnetin dışında bir şey mi bekliyorları? Allah’ın Sünnetinin yerine geçecek bir şey bulamazsın. Allah’ın Sünnetinde bir değişme de bulamazsın. (Fatır 35/42=43)

3- Sünnete uymayanlar misliyle cezalandırılırlar. Mekke’li müşrikler de misliyle cezalandırılmışlar ve Mekke’nin hakimiyetini kaybetmişlerdir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكُمْ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجَنَّكُمْ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا . سُنَّةٌ مِنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدَ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا .

“Seni bu topraktan (Mekke’den) çıkarmak için yerinden oynatmak üzereler. Çıkarılırsa onlar da senden sonra burada fazla kalamazlar.

Senden önce gönderdiğimiz elçilere uygulanan Allah’ın Sünneti budur. Bizim Sünnetimizde bir değişiklik bulamazsın.” (İsra 17/ 76-77)

4- Sünnete uymayanlar, Müslümanlarla girdikleri her savaşta kaybederler

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأُذُنَ بَارِئٌ لِمَا لَا يَجِدُونَ وِلْيًا وَلَا نَصِيرًا . سُنَّةُ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا .

“Ayetleri görmezlikte direnenler /kafirlik edenler sizinle savaşılırsa dönüp kaçarlar. Sonra kendileri için ne bir dost ne de yardımcı bulabilirler.

Allah’ın, daha önce yaşayıp gitmişlere de uyguladığı Sünnet budur. Allah’ın Sünnetinde bir değişiklik bulamazsın.” (Fetih 48/22-23)

5- Sünnete uymayanlar, başlarına felaket geldikten sonra inanırlar ama bir faydası olmaz

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ. فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيْمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

“Baskımızı görünce şöyle dediler: “Allah’ın birliğine

19 Münafıklar, kalplerinde hem kafirlik hem de yalancılık hastalığı olanlardır. Kâfirlerde, sadece kafirlik hastalığı vardır (Bakara 2/10). Şehirde kötü haber yaymak da bazı münafık ve kafirlerin birlikte yaptıkları eylemdir. Bu şekilde bozgunculuk çıkarırlar, cezalandırılmayı hak ederler.

20 Kimseye, kafir veya münafık olduğu için dünyevi ceza uygulanmaz. Cezalandırılacak olanlar, sadece suç işleyenlerdir.

21 Onlar bu faaliyetlerini, Muhammed aleyhisselâmı Medine’den çıkarmak için yapıyorlardı. Eğer vazgeçmezlerse oradan kendileri çıkarılacak ve gittikleri yerde iyi karşılanmayacaklar, öldürüleceklerdir.

22 الْعَذَابُ kelimesine 52 ve 53. ayetlerden dolayı ahiret azabı anlamı verilmiştir.

inandık; O'na ortak saydıklarımızı tanımıyoruz.”

Baskımızı gördükleri zaman inanmalarının onlara faydası olmadı. Bu, Allah'ın kulları hakkında, öteden beri yürürlükte olan Sünnettir. Kafirler, işte o zaman kaybederler.” (Mümin 40/84-85)

6- Sünnete uymayanlar, baskın gelmeden tövbe ederlerse günahları bağışlanır.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يُعْوَدُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ.

“Kâfirlik edenlere de ki: Kâfirliklerine son verilerse daha önce yaptıkları bağışlanır; ama tekrar dönerlerse öncekilere uygulanan Sünnet daha önce anlatıldı²³. “ (Enfal 8/38)

G- Sünnet Kavramının Bozulması

Allah'ın Sünnetinin, herkesin gitmesi gereken doğru yol olduğunu ve o yoldan gitmeyenlerin sonunun kötü olacağını ilgili ayetler ışığında gördük. Allah'ın Sünneti, onun resullerinin de Sünnettir (İsra 17/77, Ahzab 33/38-39). Konu bu kadar açık olduğu halde Kur'an'ın en önemli kavramlarından olan Allah'ın Sünnetinin /Sünnetullahın anlamı gelenekte şöyle değiştirilmiştir:

“Sünnetullah, Allah'ın tabiatı yaratıp devam ettirmek ve toplum hayatını düzenlemek üzere koyduğu kanunlardır²⁴.”

İçinde Sünnet kavramı geçen bütün ayetler yukarıda sıralandı. Lütfen bir karşılaştırma yapın da bakın ki, o ayetlerle bu tanım arasında en küçük bir uyum bulabilecek misiniz! Sünnet kavramından sonra hikmet, resul ve nebi kavramları ile de oynanarak yeni bir Sünnet icat edilmiştir. Bu işin öncülerinden sayılan İmam Şafii, Nebimize, Kitap ile birlikte hikmetin in-

dirildiğini, onun bunları ümmetine öğrettiğini bildiren ayetleri sıraladıktan sonra²⁵ şöyle der:

“Allah bu ayetlerde Kitab'ı zikretmiştir ki o Kur'an'dır. Hikmeti de zikretmiştir. Kur'an bilgisine sahip, güvendiğim bir zattan şunu işittim: 'Hikmet Allah'ın Elçisi'nin Sünnettir.' Allah daha iyi bilir ama bu söz Allah'ın sözüne benziyor. Çünkü ayetlerde Kur'an zikredilmiş, arkasından Hikmet gelmiş; Allah, elçisinin Kitab'ı ve hikmeti insanlara öğrettiğini söylemiştir. Allah daha iyi bilir ama buradaki Hikmet'e Allah'ın Elçisi'nin Sünneti dışında bir şey denilmesine Allah izin vermez. Çünkü Allah, resulüne imanı kendine iman ile bir tutmuştur. Allah'ın resulünün Sünneti, Allah adına, onun özel ve genel hükümler-

deki muradını açıklayan delildir. Allah hikmeti, kitabının yanına koymuş ve hikmeti ona tabi kılmıştır. Bunu, yarattıkları içinde bu resulden başkası için yapmamıştır²⁶.”

Allah'ın resulü, Allah'ın sözlerini bize ulaştırın kişi olduğu için onun, resul sıfatıyla söylediği sözler, Allah'ın sözleridir. O sözler itaat, elbette Allah'a itaat olur. İmam Şafii inanılmaz bir algı yönetimi ile Muhammed aleyhisselamın resul sıfatıyla söylediği sözleri, onun kendi sözleri yapmış ve onu Allah'ın yanında ikinci bir otorite haline getirerek şirke kapı açmıştır.

İmam Şafii'nin kendine delil aldığı ayetler Ahzab 36 ile Nisa 59'dur. Bu ayetlerin, onun görüşüne delili olmalarının imkansızlığı üzerinde daha sonra durulacaktır.

H- Hikmet Kavramının Bozulması

İlgili ayetlerde görüleceği gibi hikmet, Allah'ın kitabından çözüm üretme ilmidir. Ama İmam Şafii'nin şu sözlerinin doğru olma ihtimali yoktur:

“Allah hikmeti, kitabının yanına koymuş ve hikmeti

Muhammed aleyhisselamı korkutan örneklik, evlatlığının boşadığı eş ile evlendirilmesi sonucu oluşacak örneklikti. Çünkü Zeyd'i evlatlığı olarak büyütmişti. O toplumda evlat ile evlatlık aynı sayıldığı için onun boşadığı eşle evlenmesi kabul edilemezdi.

23 Ahzab 33/60-62, Fetih 48/22-23.

24 İlyas Çelebi, Sünnetullah, DİA.

25 O ayetler şunlardır: Al-i İmran 3/164, Cuma 62/2, Bakara 2/231, Nisa 4/113, Ahzab 33/34.

26 Muhammed b İdris eş-Şafii (öl. 204 h), er-Risâle, tahkik Ahmed Şakir, Mısır 1358 h. /1940 m. c. I, s. 79.

ona tabi kılmıştır. Bunu, yarattıkları içinde bu resulden başkası için yapmamıştır.”

Çünkü o, hikmeti, Allah'ın kitabının dışında saymaktadır. Halbuki Allah Teâlâ hikmeti, kitabının içine koymuş ve ondan ayrı saymamıştır. İlgili ayet şöyledir:

وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِّنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ

“O, indirdiği Kitap ve hikmet ile size öğüt vermektedir.” (Bakara 2/231)

Allah Teâlâ burada, Kitap ve hikmete “o ikisi” diye gönderme yapmamış, zamiri tekil kullanmıştır. Muhammed aleyhisselam hikmeti, resul sıfatıyla ve Kitap ile birlikte ümmetine öğrettiğine göre²⁷ hikmet, Kur'an ayetlerinin içindedir. Ayrıca Allah, Kitap ve hikmeti sadece Muhammed aleyhisselama değil, bütün nebilerine indirmiştir²⁸.

İmam Şafii'nin şu sözü de Kur'an'a aykırıdır: “Allah'ın resulünün Sünneti, Allah adına, onun özel ve genel hükümlerdeki muradını açıklayan delildir.” Kur'an'ı açıklayan Muhammed aleyhisselam değil, Allah'tır. Allah bunu, tam 18 ayette ortaya koymuş²⁹, şu ayetlerde de kendi dışında kimseye Kur'an'ı açıklama yetkisi vermediğini bildirmiştir:

الرَّ كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ . أَلَّا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ .

“ELİF! LÂM! RÂ! Bu, doğru hükümler veren ve her şeyin iç yüzünü bilen Allah tarafından, ayetleri hem muhkem kılınmış hem³⁰ de ayrıntılı olarak açıklanmış Kitaptır.

Bu, Allah'tan başkasına kul olmamanız içindir. (Ya Muhammed de ki:) Ben de ondan (Allah'ın gönderdiği Kitaptan)³¹ size uyarıda bulunan ve müjdelere veren biriyim.” (Hud 11/1-2)

27 Bakara 2/129, 152, Âl-i İmrân 3/164, Cum'a 62/2.

28 Âl-i İmrân 3/81, En'âm 6/89.

29 En'âm 6/55, 97, 98, 114, 119, 126, Araf 7/32, 174, Tevbe 9/11, Yunus 10/5, 37, Hud 11/1-2, Yusuf 12/111, Ra'd 13/2, İsra 17/12, Rum 30/28, Fussilet 41/3.

30 Ayetteki sümme = مُّ ye açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan hem ...hem anlamı verilmiştir. Çünkü kelimenin kök anlamı, nazikçe bir araya gelmektir. (Mekâyisül-luğa)

31 Müjdeleme ve uyarı, Kur'an'ın özelliğidir. “(Kitap) Müjdeleyen ve uyarı bir yapıdadır.” (Fussilet 41/4). Nebimiz bu görevi Kur'an ile yapmıştır. Biz de onun gibi davranmalıyız.

Bu ayetlere göre Allah'ın kitabını, kendine göre açıklamaya kalkan herkes, kendini Allah'ın yerine koymuş ve en büyük günah olan şirk günahına girmiş olur. Nebimizi böyle bir konuma koymak, kabul edilebilecek bir şey değildir.

Şu ayete göre de bir sözü, Allah'ın sözü saymak için kesin bilgi gerekir:

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

“De ki: “Rabbim sadece şunları haram kılmıştır: Açık olsun, gizli olsun fuhuş çeşitleri³², diğer günahlar, haksız saldırı, Allah'ın hakkında kesin delil indirmediği bir şeyi ona ortak saymanız yani bilgisizce söylediklerinizi Allah'a mâl etmenizdir.” (A'râf 7/33)

Ayetteki şu ifade son derece önemlidir:

(Size haram kıldıklarından biri de) Allah'ın hakkında kesin delil indirmediği bir şeyi, ona ortak saymanız yani bilgisizce söylediklerinizi Allah'a mâl etmenizdir.

Birinin söylediği sözü, Allah'ın sözü saymak, onu Allah'ın yerine koymaktır. Bu, sadece Allah'ın elçilerinin, elçilik sıfatıyla tebliğ ettikleri ayetler için geçerlidir. Çünkü Allah'ın elçisine itaat, Allah'a itaattir (Nisa 4/80). Bu sebeple Allah'ın elçisi olduğunu söyleyen birinin, elçiliğini ispat etmesi gerekir. Resullerin mucizelerle gelmelerinin sebebi budur. Elçiliği kıyamete kadar devam edecek olan Muhammed aleyhisselamın mucizesi, Kur'an'dır. O, diğer mucizeler gibi tarihte kalmamıştır; her zaman görülebilecek bir mucizedir. İlgili ayetlerden biri şöyledir:

وَأَن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِمَّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ . فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَٰكِن تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ .

“Kulumuza indirdiğimizden (Kur'an'dan) şüpheleniz varsa ondakilere birine denk bir sure getirin. Al-

32 Fuhuş kelimesinin tekil olarak geçtiği yerlerde zinaya (İsra 17/32) ve eşcinselliğe delalet eder. (A'raf 7/80-81, Neml 27/54-58) Kelime, bu ayetle beraber dört ayette fevahiş şeklinde çoğul geçer (En'âm 6/151, Şûrâ 42/37, Necm 53/32). Arap dilinde çoğul en az üçü gösterdiği için üçüncüsü seviliklik olur.

lah ile aranıza koyduğunuz,³³ bilgili kişilerinizi³⁴ de çağırın. İddianızda haklıysanız yaparsınız!

Bunu yapmazsanız ki asla yapamazsınız³⁵, o zaman yakıtı insanlar ve taşlar olan o ateşten kendinizi koruyun. Orası, kâfirler için hazırlanmıştır.” (Bakara 2/23-24)

Benzer ayet, Muhammed aleyhisselamın şahsına hitaben de inmiştir. Çünkü kendine gelen vahyin Allah'a ait olduğundan, herkesten önce onun emin olması gerekirdi.

فَإِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يُقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

“Sana indirdiklerimiz konusunda ikilemde kaldıysan senden önceki Kitapları³⁶ okuyanlara sor. Rabbinden sana da aynı gerçek gelmiştir. Sakın tartışmaya girenlerden olma.” (Yunus 10/94)

Şeytan, en çok resul ve nebilere vesvese vermeye çalışılır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَمَّتْ أَلْفَى الشَّيْطَانُ فِي أُمَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

“Senden önce elçi olarak gönderdiğimiz bir resul veya nebi, ne zaman bir beklenti içine girse şeytan mutlaka onun beklentisine bir şey sokuşturmuştur. Arkasından Allah, şeytanın sokuşturduğunu gidermiş ve ayetlerini içlerine sağlam bir şekilde yerleştirmiştir³⁷. Allah, daima bilen ve kararları doğru olandır.” (Hac 22/52).

33 Ayette geçen dön = دون kelimesi "yakınlaştırma, aşağı görme ve üstün ziddi" anlamlarına gelir (Tâcu'l-arûs). Müşrikler, kutsadıkları varlıkları, bir yönüyle Allah'a, bir yönüyle de insana benzeterek Allah ile insan aralarında bir yere yerleştirir ve onların aracılığı ile Allah'a ulaşacaklarına inanırlar. Ayetlerdeki min dümlâh ifadesi, daha çok bu anlamı ifade eder. Hristiyanlar İsa'yı Allah'ın oğlu; Mekke müşrikleri, melekleri Allah'ın kızları; büyüklerini aracı koyanlar da onları Allah'ın dostu sayarak Allah ile aralarına koyarlardı. Bu inanç, insana sinir uçlarından yakın olan Allah'ı (Kaf 50/16) ikinci sıraya koymaya sebep olur ve kişiyi müşrik yapar. Maalesef tefsirlerde kelimenin bu doğru anlamına rastlanmamaktadır.

34 "Bilgili kişiler" diye anlam verdiğimiz 'shuhedâ'nın tekil olan şehid, 'hazır olan, bilen ve bilgilendiren' anlamlarına gelir (Ahmed b. Faris b. Zekeriyâ, Mu'cemu mekâ'yis'ul-luğa (öl. 370 h.), Beyrut, tarihsiz.). Allah ile aralarına aracı koyanlar, onları din konusunda en bilgili ve güvenilir kişiler sayarlardı. Bu ayet müşriklere şunu söylüyor: Eğer iddianızda samimi iseniz en bilgili ve güvenilir kişiler sayarlardı. Bu ayet müşriklere benzer bir sure yazıp getirin. Bunu yapamazsanız bu kitabın Allah'ın kitabı olduğunu anlamış olursunuz. Ona inanmamaya devam ederseniz başınıza gelecekleri bilin.

35 Hud 11/13, İsrâ 17/88.

36 Burada el-kitab kelimesine cin yansı "indirilmiş bütün Kitaplar" anlamı verilmiştir.

37 "Kendilerini yanlışlardan koruyanlar, Şeytanın bir vesvesesini fark edince doğru bilgileri (ayetleri) hatırlar ve hemen gerçeği görürler. Şeytanlar, kendilerine kardeş olanları yanlış kurgulara çeker sonra da ellerinden geleni artlarına koymazlar." (Araf 7/201-202)

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ .

“İşte böyle. Her nebiye, insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık³⁸. Şeytanlar, aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Tercihi (onlara bırakmasa da) Rabbin yapsa bunu yapamazlar. Sen onları iffetleriyle baş başa bırak.” (En'am 6/112)

Bu sebeple, vahyin geldiği ortamı şeytanlardan korunmuştur. Bunu anlatan ayetler şöyledir:

عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا . إِلَّا مَنْ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ رِضْدًا . لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَخَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا .

“Bütün gaybı /gizli bilgileri bilen O'dur. O, gaybını kimseye açmaz;

uygun bulunduğu bir resul olursa başka. Onun da önüne ve arkasına gözcüler diker.

Bunu yapar ki, Rabbinin mesajlarını, (meleklerin) ona tam olarak ulaştırdıklarını bilsin, getirdiklerinin hepsini alsın ve her şeyi tek tek kavrasın. (Cin 72/26-28)

Hikmet, Allah'ın kitabındaki doğru hükümlere ulaşmamızı sağlayan ilimdir. A'râf suresinin 26'dan 51. ayete kadar, Ademoğullarına verilen nimetler ve Allah'ın elçilerinin mesajları karşısındaki tavırları ve başlarına gelecekler ayrıntılı olarak ortaya konulduktan sonra şu ayette, Ademoğullarına gönderilen Kitapların bir ilme göre açıkladığı beyan edilmiştir:

“Onlara (Ademoğullarına) inanan ve güvenen bir topluluk için rehber ve ikram olacak şekilde bir Kitap ulaştırdık. Onu bir ilme göre ayrıntılı olarak açıkladık” (A'raf 7/52)

Allah hikmeti resullerine³⁹, onlar da ümmetlerine öğrettiğine⁴⁰ göre hikmetin, zorunlu olarak Allah'ın, Kitaplarına yerleştirdiği ilim olması gerekir. Hikmetle ilgili bütün ayrıntılar Kur'an'da olduğu için gerekli ça-

38 Taha 20/117

39 Â-i İmran 3/48, Nisa 4/113, Maide 5/110, Sad 38/20.

40 Bakara 2/129, 151, Â-i İmran 3/164, Cuma 62/2.

Işmayı yapan herkes, o bilgiye ulaşabilir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

“Allah, hikmeti gerekeni yapana verir. Kime hikmet verilirse, ona çok hayırlı bir şey verilmiş olur. Bu bilgiye (hikmete) sağlam duruşlu olanlardan⁴¹ başkası ulaşamaz.” (Bakara 2/269)

Allah'ın açıklamalarına sadece hikmeti bilenlerden oluşan bir ekip ulaşabilir. İlgili ayet şöyledir:

“Bu, ayetleri, bilenlerden oluşan bir topluluk için Arapça kur'ânlar⁴² (kümeler) halinde ayrıntılı olarak açıklanmış bir Kitaptır.” (Fussilet 41/3)

Kesin bilgiye dayanmadan Allah adına konuşmak şirk olduğu için (A'raf 7/33) bütün nebilere şu uyarılar yapılmıştır:

وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۚ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۚ

(Ey Muhammed) Sana da senden önceki nebilere de şu, mutlaka vahyedilmiştir: “Eğer şirke düşersen yaptıkların kesinlikle yanar gider ve sen de kaybedenlerden olursun.

Sakin ha! Yalnız Allah'a kulluk et ve görevini yerine getirenlerden ol.” (Zümer 39/65-66)

Demek ki Muhammed aleyhisselamin, Kur'an dışında Allah adına konuşması şirkidir. Öyleyse İmam Şafii'nin şu sözü asla kabul edilemez: “Allah'ın resulünün Sünneti, Allah adına, onun özel ve genel hükümlerdeki muradını açıklayan delildir.”

Muhammed aleyhisselamin söz ve uygulamalarının tamamı birer hikettir. Ama hikmeti öğretmekle uy-

gulamak aynı değildir. Bir aşçı yemek tarifi yaparken hata etmemelidir. Ama dünyanın en iyi aşçısı da olsa yemek pişirirken hata edebilir. Tıpkı bunun gibi Muhammed aleyhisselam da hikmeti Kur'an ayetleriyle öğrettiği için bir hata yapamazdı ama uygulamaya geçip kendine gelen sorunlara Kur'an'dan çözüm bulma eyleminde hata edebilirdi. Bunu en açık şekilde şu ayetten öğreniyoruz:

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكُلَالَةِ ۚ إِنَّ امْرُؤًا هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِيهَا ۚ إِن لَّمْ يَكُن لَهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ ۚ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ ۚ بَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضَلُّوا ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۚ

“Senden fetva istiyorlar. De ki: Kelâle⁴³ ile ilgili fetvâyı size Allah veriyor: Bir kimse çocuğu/ altsoyu olmadan ölür de geride bir kız kardeşi kalırsa, bıraktığı mirasın yarısı onundur; çocuğu olmadan ölen kız, kalan da erkek kardeşi ise onun mirasçısı o olur. Kardeşler iki kız ise, mirasın üçte ikisi onlarıdır. Kardeşler erkekli kızlı ise-ler erkek, iki kız kadar pay alır. Dalalete düşmeyesiniz /yanlış sonuca varmayasınız diye açıklamayı size Allah yapıyor. Allah her şeyi bilir.” (Nisa 4/176)

Dalalete, bilerek veya bilmeyerek doğru yoldan ayrılmaktır⁴⁴. İslam miras hukukunun en zor konularından olan kelâle ile ilgili bir soruya yanlış cevap vermek, bilerek doğru yoldan ayrılmak değildir. Geleneksel yapı, bu ayetin açık hükmüne aykırı bir şekilde oluşmuştur. Geleneğe göre Muhammed aleyhisselamin, dini bir konuda kendine sorulan soruya vereceği cevap, onun sünneti olur. Sünnetin lafzı Muhammed aleyhisselama, içeriği yani anlamı Allah'a aittir. Bu Allah'ın onun içine yaptığı vahiydir. Bu sebeple ona

Hikmeti Allah nebilere, onlar da ümmetlerine öğrettiğine göre Hikmetin, zorunlu olarak, “Allah'ın Kitaplarına yerleştirdiği ilim” olması gerekir. Hikmetle ilgili bütün ayrıntılar Kur'an'da olduğu için gerekli çalışmayı yapan herkes, o bilgiye ulaşabilir.

41 “Sağlam duruşlu” anlamı verdiğimiz “ulü'l-elbâb”, “Sözü dinleyip en güzeline uyanlardır.” (Zümer 39/18).

42 Arapçada Kur'an قُرْآنٍ çoğulu yoktur; tekil için de çoğul için de kullanılır. Bu sebeple kur'an = قُرْآن kelimesine “kur'anlar” diye de anlam verilebilir.

43 Kelâle, babası ve/veya anası ve çocuğu olmadan ölen kişidir. Anası ve çocuğu olmadan ölüre ana-bir kardeşlere ne kadar miras verileceği Nisa 12. ayette geçer. Bu ayette de babası ve çocuğu olmadan ölenin baba-bir kardeşleriyle ilgili hükümler bildirilmektedir. Ana hayatta değilse ana-bir kardeşler Nisa 4/12'ye göre, baba hayatta değilse baba-bir kardeşler de Nisa 176'ya göre mirastan pay alırlar.

44 Müfredât ضل md.

vahy-i gayr-i metluv derler. Bu iddia doğru olsa, Nebimize sorulan bir soru ile ilgili olarak “**Dalalete düşmeyeziniz diye açıklamayı size Allah yapıyor.**” ifadesi Kur’an’da yer alır mı! Kur’an’a tamamen ters bir şekilde oluşturulan Sünnet konusunda daha ileri gidilmiş ve Sünnet Kur’an’ın üzerine çıkarılmıştır. Evzaî, Yahya b. ebi Kesir’in şöyle dediğini nakletmiştir:

Sünnet Kur’an üzerinde hâkimdir ama Kur’an Sünnet üzerinde hâkim değildir⁴⁵.

Soru tek kişiye yani Muhammed aleyhisselama sorulduğu halde Allah’ın, “**Dalalete düşmeyeziniz diye**” şeklinde tek kişiye değil de “**Dalalete düşmeyeziniz diye**” çoğula hitap etmesi önemlidir. Çünkü Kur’an’daki açıklamalara yani hikmete, kişisel çabalarla ulaşılamaz. Nebimiz, o soruya cevap bulmak için bir ekip oluşturmak zorundaydı. Bununla ilgili ayeti tekrarlayalım:

“**Bu, ayetleri, bilenlerden oluşan bir topluluk için Arapça kur’ânlar (kümeler) halinde ayrıntılı olarak açıklanmış bir Kitaptır.**” (Fussilet 41/3)

O ekip ancak, Muhammed aleyhisselamın hikmeti öğrettiği⁴⁶ Müslümanlardan oluşabilirdi.

İ- Geleneksel Sünnet Anlayışını Delilleri

İmam Şafii’nin, geleneksel Sünnet anlayışı için delil getirdiği ayetler, Ahzab Suresi 36 ile Nisa Suresi 59. ayetlerdir. Şimdi bu ayetleri, hikmet metoduna göre anlamaya çalışalım.

a- Ahzab Suresi 36. ayet

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا .

“Allah ve resulü bir işi kesinleştirdiğinde mümin bir erkeğin ve mümin bir kadının, o konuda tercih hak-

kı kalmaz. Kim, Allah’a ve resulüne baş kaldırırsa açıkça yanlış bir yola girmiş olur.” (Ahzab 33/36)

Resul (رسول), “birine gönderilen söz” anlamına geldiği gibi “o sözü iletmek için gönderilen elçi” anlamına da gelir⁴⁷. Allah’ın resullerinin görevi, onun sözlerini insanlara ulaştırmaktır. Bu sebeple Kur’an’da geçen رسول الله = Allah’ın resulü ifadelerinde asıl vurgu ayetleredir.

Geleneksel yapıda resul kelimesi Muhammed aleyhisselamın kişiliği ile özleştirilmiş ve buna delil getirilen yukarıdaki ayet ile ilgili şöyle bir iniş sebebi uydurulmuştur:

“Allah’ın Resulü sallallahu aleyhi ve sellem Zeyneb’e, Zeyd ile evlenmesi teklifinde bulundu. Zeynep: ‘Onunla evlenmem’ dedi. Allah’ın Resulü, ‘Onunla evlen!’ deyince o da: ‘Bir karara varmaya çalışıyorum’ dedi. Tam o sırada Ahzab 36. ayet inince Zeynep, ‘Ey Allah’ın Resulü, onun benim nikahlım olmasına razı mısın?’ dedi. O ‘Evet’ dedi. ‘Ben Allah’ın Resulüne asi olmam; onu kendime nikahladım.’ diyerek evlenmeyi kabul etti⁴⁸.”

Hiçbir hadis kitabında olmayan bu rivayet, Hicretten 225 sene sonra İran’ın kuzeyinde, Hazar Denizi kıyısında olan Taberistan’ın merkezi Âmul’de doğan Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî’nin tefsirinde yer alır⁴⁹. Rivayet, Zeyneb’in evlendirildiği sırada 5 yaşında, en fazla 8 sekiz yaşında olan ve henüz Medine’ye gelmemiş olan⁵⁰ Abdullah b. Abbas’a dayanır. Bu rivayet, Şafii’nin şu sözüyle tam bir uyum içindedir: “Allah’ın hükmü ile Resulünün hükmü farklı olmaz. O, her durumda bağlayıcıdır⁵¹.” Zeyneb’in, Muhammed aleyhisselamın isteğini kabul edip Zeyd ile evlenmek zorunda kaldığına dair uydurulan bu Sünnet, Zeyd’in Zeyneb’i boşamasıyla ilgili bir sonraki ayete açıkça aykırıdır. Ayet şöyledir:

47 Müfredât رسل md.

48 Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî (ö. 310/923), Cami’ul-beyan fi te’vîl’-Kur’an, Ahzab 36. ayetin tefsiri.

49 Mustafa Fayda, Taberî, Muhammed b. Cerîr, DIA.

50 İsmail Lütfi Çakan, Muhammed Eroğlu, Abdullah b. Abbas, DIA. Muhammed Hamidullah, Zeyneb bint Cahş, DIA.

51 İmam Şafii, er-Risâle, c. I, s. 104-105.

لا يختلف حكم الله ثم حكم رسوله، بل هو لازم بكل حال.

45 Ed- Dârimî, Sünen, no: 605, Beyrut 1407,

46 Bakara 2/129, 152, Âl-i İmrân 3/164, Cum’a 62/2.

(Ya Muhammed!) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kişiye: “Eşini nikahında tut, Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakın!” diyordun. Aslında insanlardan korkarak Allah'ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliyordun. Oysa doğru olan Allah'tan korkmandır. Zeyd, eşiyile ilişkisini kesince onu seninle biz evlendirdik. Bunu yaptık ki, müminlerin evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini kesince onlarla evlenmeleri konusunda bir sıkıntı olmasın. Allah'ın emri yerine gelmiştir.” (Ahzab 33/37)

İddia edildiği gibi Muhammed aleyhisselamın sözü bağlayıcı olsaydı Zeyd'e: “Eşini nikahında tut, Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakın!” diye emir verdikten sonra Zeyneb'i boşamaması gerekirdi. Çünkü Şafii'nin ve bütün mezheplerin Ahzab 36. ayete dayandırdıkları Sünnet anlayışı bunu gerektirir. Ama Zeyd, Muhammed aleyhisselamın emrine uymayıp Zeyneb'i boşadığı halde ayette kusurlu görülerek uyarılan Zeyd değil, Muhammed aleyhisselam oldu. Zeyd'e eşini boşama yetkisini Allah verdiği için Muhammed aleyhisselamın ona engel olma hakkı yoktu. Bu sebeple Zeyd, onun Kur'an'a uymayan emrini dinlemedi.

b- Nisa Suresi 59. ayet

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

“Ey inanıp güvenenler! Allah'a gönüllü olarak boyun eğin, Resulüne gönüllü olarak boyun eğin ve sizden olan yetkililere de. Bir şeyde münazaaya /anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve resulüne götürün. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız böyle yaparsınız. Böylesi hayırlı olur ve en güzel sonucu verir.” (Nisa 4/59)

Muhammed aleyhisselamın resul sıfatıyla tebliğ ettiği sözlerin tamamı Allah'ın ayetleridir. Bu sebeple Allah'a itaatin tek yolu, resule itaattir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا

“Kim resule gönüllü olarak boyun eğerse Allah'a boyun eğmiş olur. Yüz çeviren çevirsin; seni başlarına bekçi olarak göndermedik.” (Nisa 4/80)

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ .

“Resulün görevi sadece tebliğdir. Allah, açığa vurduğunuzun da gizlediğinizi de bilir.” (Maide 5/99)

Bu ve benzeri ayetlere göre, bir ihtilafı Allah'a ve resulüne götürmek, Kur'an'a götürmektir.

Muhammed aleyhisselam, resul yani Allah'ın elçisi sıfatıyla ayetleri tebliğ ederken bir yanlış yapamazdı. Yapsaydı Allah şah damarını koparır ve ona en ağır cezayı verirdi (Hakka 69/44–47). O, kendine inen ayetleri tebliğ ettiği sırada resul, onun dışındaki zamanlarda nebi idi. Nebi olarak yanlış yapabiliyordu. Bu sebeple nebiye itaati emreden tek bir ayet yoktur. Hudeybiye antlaşmasından sonra evlerini terk edip Medine'ye sığınan kadınlar, ona biat yani bağlılık sözleşmesi yapmışlardı. O sözleşmenin şartları ile ilgili olarak Allah Teâlâ, nebi sıfatıyla hitap ettiği Muhammed aleyhisselama şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَايَعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايَعْنَهُنَّ وَاسْتَعْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Ey Nebi! Mümin kadınlar sana biat için geliğinde, bir şeyi Allah'a ortak koşmamaları, hırsızlık yapmamaları, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, birinden kazandıkları çocuğu yalan dolan ile başkasına mal etmemeleri ve marufta sana isyan etmemeleri şartı ile onlarla biat et; onlar için Allah'tan bağışlanma dile. Allah bağışlar, ikrâmı boludur.” (Mümtehine 60/12)

Maruf, güzelliği akıl veya şeriat ile bilinen her türlü eylemdir⁵². Demek ki bu kadınlar ve bütün Müslümanlar marufa aykırı gördükleri konularda Nebimize karşı çıkabilirler.

52 Müfredat عرف md.

Allah Teâlâ Kur'an'da her şeyi örneklerle açıklamış ve şöyle demiştir:

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا.

“Bu Kur’ân’da insanlar için her örneği değişik şekillerde verdik. Ama insanların çoğu, ayetleri çokça gizleme dışında her şeye direnç gösterir⁵³.” (İsra 17/89)

Nebimizle münazaa yani anlaşmazlık konusunda Kur’an’da dört örnek vardır. Ama bunların hepsi, bir şekilde insanlardan gizlenmiştir. Zeyd ve Zeyneb olayı ile ilgili olarak inen Ahzab 36 ve 37. ayetler daha önce geçmişti. Nisa 59. ayetteki, تنازع = tenazü’ yani Müslümanların bir konuda anlaşmazlığa düşmesi⁵⁴ anlamındaki kelime başka ayetlerde de geçer. Konumuzla doğrudan alakalı olanlar, Bedir savaşıyla ilgili Enfâl 8/43 ve Uhud savaşı ile ilgili olan Âl-i İmran 3/152. ayetlerdir. Bir ayette de, Bedir’e gitmek istemeyen Müslümanların, Nebimizle mücadelesi anlatılır. Ayrıca Bedir savaşında Müslümanlar iki büyük günah işlemişlerdir. Şimdi o ayetleri, bağlamlarıyla birlikte anlamaya çalışalım.

1- Bedir Savaşı Öncesi

Müslümanların bir kısmı Bedir’e gitmemek için Nebimizle mücadele ediyordu. Bunu anlatan ayetlerin bir kısmı şöyledir:

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ . يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَمَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَافِرُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ . وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِخْدَى الطَّاغُوتِينَ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ . لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ .

“Nitekim Rabbin, o gerçek sebebiyle seni evinden çıkardığı sırada müminlerin bir kesimi tam bir hoşnutsuzluk içinde idiler.

O gerçek bütünüyle ortaya çıktığı halde seninle mücadele ediyorlardı. Sanki göz göre göre ölüme sürükleniyor gibiydiler.

53 Allah'ın açık emirlerine direnirler ama her türlü batıla ve şirke hemen uyarlar (Bkz. Zümer 39/45).

54 Müfredat نزع md.

Oysa Allah söz vermişti, o iki topluluktan biri kesin olarak sizin olacaktı. Siz silahsız olanı (kervanı⁵⁵) arzuluyordunuz. Allah ise, sözleriyle /ayetleriyle⁵⁶ o gerçeği tahakkuk ettirmek ve o kâfirlerin ardını kesmek istiyordu.

Suçluların /Mekkeli müşriklerin hoşuna gitmese de Allah gerçek vaadini tahakkuk ettirmek ve onların batıl eylemlerini boşa çıkarmak istiyordu.” (Enfal 8/5-8)

Bu dört ayetin her birinde, farklı bağlamlarda tekrarlanan “o gerçeği”, hem Müslümanlar hem de Mekkeli müşrikler iyi biliyorlardı. Üstelik Mekkelilerin ordu çıkarması, o gerçeğin gerçekleşmesini engellemek içindi. O gerçeği, Mekkelilerde inen şu ayetlerden öğreniyoruz:

لَمْ غَلَبَتِ الرُّومَ . فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ . فِي بَعْضِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ . بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ وَعَدَّ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“ELİF! LÂM! MÎM! Romalılar yenildiler. Yeryüzünün en çukur yerinde (Luğ gölü bölgesinde). Onlar, bu yenilginin ardından galip geleceklerdir. 3 ile 9 yıl arasında! Önce de sonra da bütün yetki Allah’ındır. O gün müminler sevineceklerdir. Allah’ın yardımıyla! Allah tercih ettiğine yardım eder. O daima üstündür, ikramı boldur. Bu, Allah’ın sözüdür. Allah sözünden dönmez. Ama insanların çoğu bunu bilmezler.” (Rûm 30/1-6)

Tarihçilere göre Muhammed aleyhisselamın nebiliğinin 5. yılına denk gelen 614’te Persler, Kudüs’ü aldılar⁵⁷. Herakleios, Bizans İmparatoru olunca, İranlılara karşı Hazarlar ile anlaştı ve tam dokuz yıl sonra, 622’de Sasanileri yenilgiye uğrattı⁵⁸. Bedir Savaşı 624’te oldu. Burada iki yıllık bir hata vardır. Bunu araştırıp gerçeği ortaya çıkarmalarını tarihçilerimizden bekliyoruz.

55 Enfal 8/42

56 “Allah’ın sözleri” diye meâl verdiğimiz کلماته çoğul olduğu için en az üç sözünün olması gerekir. Birincisi Romalılarla Perslerin karşılaşacağı gün Müslümanların sevindirileceğidir. İkincisi İsra 17/76-77. ayetler gereği müşriklerin Mekke’den çıkarılması. Üçüncüsü de Bakara 191. ayet gereği bu işi Müslümanların gerçekleştirmesidir.

57 Meydan Larousse, Sasani, c. 11, s. 24 1981.

58 Meydan Larousse Kudüs Md. c7, s. 612.

İndirilen bütün ayetler, Mekkelilere de tebliğ edildiği için hepsinin bildiği gerçek aynıydı.

Ebû Süfyân'ın başkanlığında Kureyş'e ait büyük bir ticaret kervanı Suriye'den gelirken Perslerle Romalıların savaşacakları haberi yayıldı. Kervan 1000 deveden oluşuyordu⁵⁹. Rum Suresi 1-6. ayetlere göre savaşı Romalılar kazanacak ve o gün Müslümanlar sevindirileceklerdi. Bunu bilmeleri, Mekkelileri büyük bir sıkıntıya soktu. Kervan, hafta Mekke bile ellerinden gidebilirdi. Kısa sürede 1000 kişilik bir ordu çıkardılar. Asker sayısının, kervandaki deve sayısı aynı olması onların, kervanı korumak için çıktıklarının göstergesidir.

Müslümanlar da Mekkeliler gibi kervan için yola çıkmışlardı. Taraflar, kervanın konaklayacağı yer olan Bedir'de buluştular. Bedir, Medine'nin 160 km kadar güneybatısında, Kızıldeniz'e 30 km uzaklıkta, Medine - Mekke yolunun Suriye kervan yoluyla kesiştiği yerde, küçük bir kasaba idi. Ebû Süfyân da kervanı kurtarmak için Bedir'e uğramadı. Oradan uzak olan ve nâdiren kullanılan sahil yolunu takip etti⁶⁰. Bunun-

la ilgili ayetler şöyledir:

“Siz vadinin (Bedir vadisinin) alt tarafında, onlar vadinin üst tarafında, kervan ise biraz aşağınızdaydı. Sözleşseydiniz böyle denk getiremezsiniz. Ama Allah, karar verdiği bir işi gerçekleştirsin; kendini bitirenler gerçeği görerek bitsinler, yaşayanlar da gerçeği görerek yaşasınlar diye böyle yaptı. Allah elbette dinleyen ve bilendir.” (Enfâl 8/42)

Müslümanların bir kesimi, kervan için bile çıkmak istemiyor, bunun için Muhammed aleyhisselam ile mücadele ediyorlardı. Bedir'e geldiklerinde Mekke ordusu ile kervan arasında kaldılar. Rûm 30/1-6 ayetler gereği Allah'ın onlara bu ikisinden birini vereceği kesindi. Ama onlar orduyu değil, kervanı istiyorlardı. İlgili ayetleri tekrarlayalım:

“O gerçek bütününüyle ortaya çıktığı halde (Ya Muhammed) seninle mücadele ediyorlardı. Sanki göz göre göre ölüme sürükleniyor gibiydiler.

Oysa Allah söz vermişti, o iki topluluktan biri⁶¹ kesin olarak sizin olacaktı. Siz silahsız olanı (kervanı) arzuluyordunuz. Allah ise, sözleriyle /ayetleriyle yap-

59 Ahmet Turan Yüksel, Nebi Bozkurt, Kervan, DİA.

60 Mustafa Fayda, “Bedir Gazvesi”, DİA, İstanbul, 1992, c. 5. s. 325-327.

61 Biri Mekke ordusu diğeri ise zayıf bir koruması olan Mekke ticaret kervanı.

tiği o gerçek vaadi tahakkuk ettirmek ve o kâfirlerin ardını kesmek istiyordu.” (Enfal 8/6-8)

Mekkeli müşriklerinin kökünün kesilmesiyle ilgili olarak Mekke’de şu ayetler inmişti:

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبُثُونَ إِلَّا قَلِيلًا
. سُنَّةٌ مِّن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا .

“ (Ya Muhammed) Seni bu topraktan (Mekke’den) çıkarmak için yerinden oynatmak üzereler. Çıkarırlarsa senden sonra burada fazla kalamazlar.

Senden önce gönderdiğimiz elçilere uygulanan Allah’ın sünneti budur. Bizim sünnetimizde bir değişiklik bulamazsın.” (İsra 17/76-77)

Bedir savaşından önce Muhammed aleyhisselama şöyle bir ayet indi:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ مِئَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَّا يَفْقَهُونَ .

“Ey Nebi! Müminleri savaşa teşvik et. Sizden sabırlı /duruşunu bozmayan yirmi kişi olursa, iki yüz kişiyi yener; içinizden yüz kişi olursa onlar da kâfirlik edenlerden bin kişiyi yenerler. Çünkü onlar (direnç göstermenin önemini) kavrayamayan bir topluluktur.” (Enfâl 8/65)

Allah Teâlâ Müslümanların Bedir’de gösterdikleri zafı görünce kendilerinin on katı düşmanla savaşma görevlerini iki katına indirdi. Bunu şu ayetten öğreniyoruz:

الآن خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ صَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِئَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ
وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ .

“Allah, sizde bir zayıflık olduğunu gördü ve şimdi yükümlülüğünüzü hafifletti. Allah’ın izniyle, sizden dirençli yüz kişi olursa iki yüz kişiyi yener; sizden bin kişi olursa onlar da iki bin kişiyi yener. Allah direnç

gösterenlerle beraberdir.” (Enfâl 8/66)

Savaşma görevi iki katına indirildi ama Mekkeliler onların üç katından çoktu. Bunu öğrenseler Muhammed aleyhisselamın Kur’an’a aykırı davrandığını söyler, onunla anlaşmazlığı düşerlerdi. Bunun olmaması için Allah Mekkelileri onlara az gösterdi. Bunu şu ayetlerden öğreniyoruz:

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَّفَشَلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ
وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ . وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّفَيْتُمْ فِي أَغْيَابِكُمْ
قَلِيلًا وَيَقَلِّلُكُمْ فِي أَغْيَابِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ .

“Ey Muhammed!) Allah onları rüyada sana az gösterdi. Eğer çok gösterseydi kesinlikle dağılır ve savaşma konusunda kesinlikle münazaaya /anlaşmazlığa düşerdimiz. Ama Allah, sizi bu hale düşmekten kurtardı. Çünkü o, içinizde olanları bilir.

Onlarla (Mekke ordusuyla) karşılaştığınızda da Allah, sizin gözünüzde onları az göstermiş, onların gözünde de sizi az göstermişti⁶². Allah, kararlaştırılan bir işi gerçekleştirsin diye böyle yapmıştı. Bütün işler Allah’a arz edilir.” (Enfâl 8/43-44)

Mekkelilerin onlara, kendilerinin kaç katı gösterildiğini şu ayetten öğreniyoruz:

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الَّذِينَ تَقَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْآخَرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ
رَأْيَ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ .

(Bedir’de) Karşı karşıya gelen iki birlikte sizin için bir ayet /belge vardır. Birliklerden biri Allah yolunda savaşıyor, diğeri ise kâfirdi. (Müminler) onları gözleriyle kendilerinin iki katı görüyorlardı. Allah, gereğini yapanı yardımıyla destekler. İleri görüşlüler için bunda, kesin bir ibret vardır. (Âl-i İmrân 3/13)

62 Al-i İmran 3/13.

Bu ayetler, Nisa 59. ayeti, şüpheye yer olmayacak şekilde açıklamaktadır. O ayet şöyleydi:

“Ey inanıp güvenenler! Allah’a gönüllü olarak boyun eğin, Resulüne gönüllü olarak boyun eğin ve sizden olan yetkililere de. Bir şeyde münazaaya /anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah’a ve resulüne götürün. Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsanız böyle yaparsınız. Böyle hayırlı olur ve en güzel sonucu verir.” (Nisa 4/59)

Bu ayette geçen **فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ** = Bir şeyde münazaaya /anlaşmazlığa düşerseniz “ sözü Enfâl 43. ayette, muhutabın kim olduğu ve sonucun ne olacağı, daha vurgulu şekilde şöyle tekrarlanmıştır: **لَفَشَلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ** = kesinlikle dağılır ve savaşma konusunda kesinlikle münazaaya /anlaşmazlığa düşerdiniz.”

Bu ayetlere göre Nisa 59’daki “Bir şeyde münazaaya /anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah’a ve resulüne götürün.” emri, anlaşmazlıkların Kur’an’a göre çözülmesi dışında bir anlama gelmez. Bunları gördükten sonra hala geleneksel sünneti savunanlara söylenecek tek söz şudur: “Siz hesabı bize değil, Allah’a vereceksiniz. Bizim, doğruları bildirme dışında bir görevimiz yoktur.”

2- Bedir Savaşında Nebimiz ve Müslümanlar

Nebimiz, Bedir Savaşında başkomutan olarak iki büyük büyük günah işledi. Onlara sahabe de göz yumunca şu ayet indi:

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْجَرَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ .

“Savaş alanında düşmanı etkisiz hale getirene kadar hiçbir nebinin esir alma hakkı yoktur. (Ey Müslümanlar) Siz, hemen elinize geçecek şeyler istiyorsunuz. Allah ise sonrasını istiyor. Üstün olan ve doğru kararlar veren Allah’tır.” (Enfâl 8/67)

Düşmanı etkisiz hale getirmek için yapılması gerekenler şu ayetlerle bildirilmiştir:

“Ey inanıp güvenenler! Ordu halinde kâfirlerle karşılaştığınızda sakın onlara arkanızı dönmeyin. Savaş için mevzi tutma ya da bir birliğin yanında yer alma dışında kim o gün arkasını dönerse Allah’ın gazabına uğrar. Varacağı yer cehennem olur. Ne kötü hale gelmektir o!” (Enfâl 8/15-16)

Onları savaşta yakalarsan öyle bir dağıt ki, arkalarındaki de dağılsınlar. Belki akıllarını başlarına alırlar. (Enfâl 8/57)

Düşmanı etkisiz hale getirmeden esir almak ise daha önce inen şu ayete aykırıydı⁶³:

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَصَرْبِ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثْبَتْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَأَقِ...

Kafirlerle /ayetleri görmezlikte direnenlerle savaşta karşılaşınca boyun köklerini vurun. Etkisiz hale getirince onları, sıkı güvenlik çemberine alın (esir edin).” (Muhammed 47/4)

Allah’ın önceden verdiği zafer sözü olmasaydı Bedir’de Müslümanlar, işledikleri bu iki günahtan dolayı çok ağır bir azaba çarptırılacaklardı. Bunu şu ayetten öğreniyoruz:

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ .

“(Rumların Perslere galip geleceği gün sizi sevindireceğine dair) Allah’ın yazılı kararı olmasaydı bu tutumunuzdan dolayı kesinlikle büyük bir azaba çarptırıldınız.” (Enfâl 8/68)

Büyük azab = **عَذَابٌ عَظِيمٌ** ifadesi 14 ayette geçer. Bunların yedisi kâfirler⁶⁴, ikisi münafıklar⁶⁵, beş tanesi de büyük günah işleyen müminler içindir⁶⁶. Bu ayet de son beş ayetten biridir.

Esir alma ile ilgili ayette geçen: “Siz, hemen elinize geçecek şeyler istiyorsunuz. Allah ise sonrasını istiyor.” (Enfâl 8/67) sözündeki “sonrası” ile anlatılan şey, Mekke’de Muhammed aleyhisselama yapılan baskıların artması üzerine inen şu ayetlerle bildirilen

63 Bu ayet Bedir Savaşından önce inmiş olmasaydı Allah Teala Nebimizi suçlamazdı. Çünkü kesin bilgi gelmeden onu suçlamayacağını, Kur’an’da açıkça bildirmiştir (Bakara 2/120, 145, Âl-i İmrân 3/61, Ra’d 13/37).

64 Bakara 2/7, 114, Âl-i İmrân 3/105, 176, Maide 5/33, Nahl 16/106, Casiye 45/10.

65 Maide 5/41, Tevbe 9/101.

66 Enfâl 8/68, Nahl 16/94, Nur 24/11, 14, 23.

Allah'ın Sünneti idi:

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجَنَّكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبُثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا . سِنَّةٌ مِنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا .

“(Bak Muhammed!) Seni bu topraktan (Mekke'den) çıkarmak için yerinden oynatmak üzereler. Çıkarırlarsa senden sonra burada fazla kalamazlar. Senden önce gönderdiğimiz elçilere uygulanan Sünnet budur. Bizim Sünnetimizde bir değişiklik bulamazsın.” (İsra 17/76-77)

Allah, bu ayette yer alan “Çıkarırlarsa senden sonra burada fazla kalamazlar” hükmünün Bedir Savaşı ile gerçekleşmesini ve Müslümanların Mekke'yi almalarını istiyordu. Bedir'de Allah'ın savaş için koyduğu kurallara uymadıkları için Mekke'yi alamadılar.

Hudeybiye antlaşması ile Mekke'yi fethin önü tekrar açıldı. Bunu, Hudeybiye dönüşünde inen Fetih suresinin şu ayetlerinden öğreniyoruz:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا. لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا .

“Biz, (Mekke'yi) fethin önündeki engelleri, senin için tamamen kaldırdık. Bunu, senin, önceki ve sonraki günahını bağışlamak, sana olan iyiliklerimizi tamamlamak ve seni doğru bir yola yöneltmek için yaptık⁶⁷.” (Feth 48/1-2)

Mekke'nin fethine engel olan önceki günah, Bedir'de düşmanı takip etmeme (Enfal 8/15-16), sonraki günah da düşmanı etkisiz hale getirirmeden esir alma günahıdır (Muhammed 47/4). Allah Teâlâ Nasr suresinde de Nebimizin işlediği bu günahların affını, Mekke'yi fethin şartına bağladı.

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ. وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا. فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا.

“Allah'ın yardımı gelir, o fethin (Mekke'nin fethi)

gerçekleşir, sen de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiklerini görürsen işte o zaman, her şeyi güzel yapan Rabbine /Sahibine yönel ve bağışlanma dile! O, bütün tevbeleri kabul eder.” (Nasr 110/1-3)

Kur'an'daki nebi anlayışı, geleneğe ters olduğu için bu ayetler, bir şekilde gizlenmiştir.

3- Uhud Savaşı

Uhud Savaşında da Bedir'dekine benzer bir durum oldu. İlk hamlede düşman geri çekilince aralarında anlaşmazlık çıktı. İlgili ayetlere aykırı davranarak düşmanı takip etmediler, onların bıraktığı ganimette saldırdılar. Bunu duyan düşman geri dönünce de dağa tırmandılar ve galip gelecekken mağlup duruma düştüler. Bunları anlatan ayetler şöyledir:

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَارَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ. إِذْ تَضِعُّونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَتَابَكُمْ عَمَّا بَعِمَ لَكِيْلًا تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

Bakın! Allah size verdiği sözü tuttu; onun izniyle kâfirleri kırıp geçiriyordunuz. Elde etmek istediğiniz (ganimeti) göstermesinden sonra gevşediniz, ne yapacağınız konusunda anlaşmazlığa düştünüz ve emrime karşı geldiniz (düşmanı takip etmediniz). Kiminiz hemen eline geçecek olanı (ganimeti) istiyor⁶⁸, kiminiz de sonrasını (düşmanı tam etkisiz hale getirmeyi) istiyordu. Sonra (Allah) sizi, yıpratıcı bir imtihandan geçirmek için onlar karşısında galipken mağlup hale getirdi⁶⁹. Ama yine de sizi affetti. Allah inanıp güvenenlere lütufkârdır.”

Elçimiz arkanızdan sizi çağırdığı halde kimseye bakmadan dağa tırmanıyordunuz. Allah, gam üstüne gam vermekle size iyilik yaptı ki elinizden kaçana da başınıza gelene de üzülmeysiniz⁷⁰. Allah yaptığınızı

67 Bu ayette iltifat sanatı kullanılmıştır. Sözlükte eğmek /bükme /çevirmek anlamındaki "left = نلت" kökünden türeyen iltifat, bir şeyi yönelendiği taraftan başka bir tarafa çevirmek anlamına gelir. Terim olarak iltifat, üslupla ilgili edebi bir sanattır. Kullanıldığı yerlerde ifadeye tehdit ve korkutma, tenbih, kınama, silkeleme, uyarma ve hatırlatma, sebep gösterme, talebin önemini ifade etme gibi anlamlar katar. Dinleyicinin ilgi ve dikkatini canlı tutmayı sağlar. Buradaki "yaptı" ifadesine "yaptık" anlamı vermemiz bundan dolayıdır.

68 Bunlar münafıklardır (Tevbe 9/47-48)

69 Benzer bir durum Bedir'de de olmuştu ama Allah önceden zafer sözü verdiği için (Rum 30/1-5) onları galip getirmişti (Enfal 8/67-69).

70 Allah sizi, her şeyinizi kaybedeceğinizi bir hale soktu ki daha sonra az zararla kurtulduğunuz sevinisiniz.

her şeyin iç yüzünü bilir.” (Al-i İmran 3/152-153)

Muhammed aleyhisselamın, savaş meydanından kaçıp dağa tırmanan müminlere, resul sıfatıyla yaptığı çağrı, şu ayetleri hatırlatmasından başkası olamaz:

“Ey inanıp güvenenler! Ordu halinde kâfirlerle karşılaşmanızda sakın onlara arkanızı dönmeyin. Savaş için mevzi tutma ya da bir birliğin yanında yer alma dışında kim o gün arkasını dönerse Allah’ın gazabına uğrar. Varacağı yer cehennem olur. Ne kötü hale gelmektir o!” (Enfâl 8/15-16)

Onları savaşta yakalarsan öyle bir dağıt ki, arkalarındaki de dağılsınlar. Belki akıllarını başlarına alırlar. (Enfâl 8/57)

Bu ayetleri duyan Müslümanlar geri döndüler ve tekrar galip konuma geldiler.

İşte bütün bu ayetler, kayıtsız şartsız uyulması gereken tek şeyin Allah’ın kitabı olduğunu çok açık ve net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sonuç

Görüldüğü gibi Sünnetullah ve hikmet, Kur’an’ın en temel kavramlarından. İlgili ayetler yok sayılarak bu iki kavram Müslümanların gündeminden tamamen çıkarılmış ve onların yerine Muhammed aleyhisselamın Sünneti diye yeni bir kavram oluşturulmuştur. Halbuki onun Sünneti, Allah’ın Sünnetinden başka bir şey olamaz (İsra 17/76-77, Ahzab 33/36-37).

Muhammed aleyhisselamın Allah’ın resulü sıfatıyla söylediği sözler, Kur’an’ın ayetleridir. Onun, Kur’an dışındaki söz ve uygulamaları ise ayetlerden çıkardığı hikmetlerdir. Nisa Suresi 176. ayette açıkça ifade edildiği gibi Muhammed aleyhisselam, hikmete ulaşma eyleminde yanlış yapabiliirdi. Ayrıca biz onun söz ve uygulamalarına ancak bir rivayet zinciri ile ulaşabiliyoruz. O zincirde yer alan kişilerin güvenilirlikleri ile ilgili bir belge olmadığı gibi o hadisleri birbirlerine naklettikleri ile ilgili bir belge de yoktur.

Bu yazıda yer alan Zeyd ve Zeynep olayı, Bedir ve Uhud savaşları ile ilgili ayetlerde çok açık ve net olarak gördüğümüz gibi geleneksel yapı, varlığını sürdürme uğruna ayetlerin hükümlerini, dikkatlerden uzak tutmak için her şeyi yapmıştır. Yapmamız gereken tek şey, her konuda hikmet metodunu uygulayarak bize ulaşan bilgilerin doğruluğunu, Kur’an ile test etmektir. Bunu yaparsak Kur’an’ı hayatımızın merkezine yerleştirir, dünyada da Ahirette de mutlu oluruz. Bunu yapmayanlar Allah’ın Sünnetine ters bir yola girer ve asla sıkıntılardan kurtulamazlar.